MUHANDISLIK & IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№5

2026
MAY

Milliy nashrlar

OAK: https://oak.uz/pages/4802

05.00.00 - Texnika fanlari
08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

ISSN: 3060-463X

TOSHKENT DAVLAT TRANSPORT UNIVERSITETI

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, may.

Bosh muharrir:
Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:
Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor
Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor
Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,
Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent
Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD
Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)
Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.
Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor
Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.
Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikasiya va kompyuter tizimlari, telekommunikasiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz:
1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

STERJEN KO‘NDALANG KESIM YUZASI ELLIPS SHAKLIDAGI TRANSFORMATORNING QISQA TUTASHUV PAYTIDAGI MEXANIK ZO‘RIQISHGA CHIDAMLILIGI 10
Bekishev Allabergen Yergashevich, Yakubova Dilfuza Kuanishovna, Saidova Nozima Akkulovna
ВЛИЯНИЕ ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ ДИНАМИКИ НА РАЗВИТИЕ СФЕРЫ УСЛУГ: ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА 19
Мусаева Шоира Азимовна, Муйинжонов Хусейн Алишерович
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ КОМПАНИЙ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ 28
Габбарова Ильмира Володиевна
BALAND BINOLAR FASADLARINI PARDOZLASH TEXNOLOGIYALARINI EKSPLUATATSION ISHONCHLILIK VA XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH 34
Amirov Shavkat Rahmatullayevich
ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ 41
Усманова Азиза Баходировна
PEREGONDAGI HARAKATNI BOSHQARISH TIZIMLARINI MIKROPROTSESSORLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRILGAN TUZILMAVIY SXEMASINI ISHLAB CHIQISH 46
Xujamkulov Eldor G‘ayratjon o‘g‘li
INVESTITSIYALAR HAJMINI OSHIRISHGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI 55
Alimova Dilafro‘z Tohir qizii
HUDUDLAR KESIMIDA AHOLI O‘SISHINING BANDLIK DARAJASIGA TA’SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH (O‘ZBEKISTON MISOLIDA) 61
Xusniddinova Gulnoza Ulug‘bek qizi
QUYOSH FOTOELEKTRIK PANELLARI SAMARADORLIGIGA ATROF-MUHIT OMILLARI VA CHANGLANISHNING TA’SIRI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISHGA QARATILGAN INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR 67
Botirov Bozorbek, Iskandarova Charos, Avazov Jonibek, Sultonov Abror
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO‘JALIGINI RIVOJLANTIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI 75
Rajapov Xayrulla Bekdurdiyevich, Sharipova Lobar Umrbek qizi
INTERPOLATSION TIKLASH ALGORITMLARINING OCR ANIQLIGIGA TA’SIRINI BAHOLASH 82
Aliyev Nodirbek Hamidullo o‘g‘li
IKORXONALARDA KORPORATIV BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI VA INSTITUTSIONAL OMILLARI 90
Muxtorova Shaxlo Farxodovna
O‘ZBEKISTONDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARINI EKONOMETRIK PROGNOZLASH 94
Qo‘ziboyev Behzod Hamidovich
KPI-BASED PERFORMANCE MANAGEMENT AND ITS IMPACT ON EMPLOYEE PRODUCTIVITY 99
Sultanova Kamila Mukhtorali kizi
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHDA MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH 104
Tursunxo‘jayev Sardor Jamoliddin o‘g‘li
FARG‘ONA VILOYATI MAHALLALARIDA TADBIRKORLIK VA HUNARMANDCHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIY-IQTISODIY VA INSTITUTSIONAL OMILLARINI BAHOLASH 110
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich

MHXS STANDARTLARIGA O‘TISH: KORXONALAR UCHUN AMALIY MUAMMOLAR VA YECHIMLAR 116
Eshniyazova Yulduz Yuldashbayevna
TURMUSH FAROVONLIGINI BAHOLASHNING KO‘P O‘LCHOVLI USULLARI VA MEZONLARI 120
Turdikulova Moxira Maxmasharifovna
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY-IQTISODIY IMPERATIVLARI 125
Kaxorova Zamira Safaraliyevna
YENGIL SANOAT KORXONALARIDA RO‘Y BERISHI MUMKIN BO‘LGAN BAXTSIZ HODISALAR VA UNI BARTARAF ETISH CHORA-TADBIRLARI 131
Dehqonov Oyatillo Mansurbek o‘g‘li, Abduraxmanov Abdurashid Ataxanovich
VTULKA DETALINI ISHLAB CHIQARISHDA SHTAMPLASH TEXNOLOGIK JARAYONINI ISHLAB CHIQISH... 136
Abdullayev Fatxulla, Xasanov Kamoliddin, Yolg‘ashova Madina, Jo‘rayev Muhiddin
JAHON MOLIYAVIY TIZIMINING TRANSFORMATSIYASI.. 140
Qobilova Nodira Qayumjon qizi, Normurodov X.E.
KORXONALARDA “TEJAMKOR ISHLAB CHIQARISH” KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI 144
Mamasoliyev G‘ayratbek Maxamadyusupovich
HUDUDIY BARQARORLIKNI TA’MINLASHDA MAHSULOT EKSPORTINI DIVERSIFIKATSIYALASH YO‘LLARI 149
Mamadjanova Tuyg‘unoy Axmadjanovna
PAXTA-TO‘QIMACHILIK KLASTERLARIDA ISHLAB CHIQARISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ASOSIDA YUQORI QO‘SHILGAN QIYMATLI MAHSULOTLAR ULUSHINI KENGAYTIRISH 154
Yusupova Feruza Yo‘ldoshevna
AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA MIKROLOYIHALARNING O‘RNI 159
Irgashev Anvar Farxodovich
XALQARO KOMPANIYALARDA INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.. 166
Raxmankulov Sherzod Shokirovich
ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОЦЕССА ДЕГРАДАЦИИ КОМПОНЕНТОВ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ МОДУЛЕЙ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ КЛИМАТИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ: ЛИТЕРАТУРНЫЙ ОБЗОР 171
Дыскин Валерий Григорьевич, Курбанов Юнус Муртаза угли, Жубаназаров Ринат Шапагат Улы
RIVOJLANGAN DAVLATLARDA CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH TIZIMINING INSTITUTSIONAL ASOSLARI 177
O‘tbosarov Abrorbek Adxamjon o‘g‘li
DAVLAT ORGANLARI VA TASHKILOTLARI ICHKI AUDITORLARINING PROFESSIONAL AXLOQ QOIDALARINI ISHLAB CHIQISH 182
Xamidova Zarifa Urol qizi
AUDIT JARAYONIDA DALIL OLISH VA UNING MUAMMOLARI 189
Ro‘zmetov Mansur
O‘ZBEKISTONDA IJTIMOIY TURIZMNI QO‘LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMI VA ULARNING SAMARADORLIGI.. 193
Shaydulova Marjona Alisher qizi
KORXONALARNING MOLIYAVIY HOLATINI IFODALOVCHI KO‘RSATKICHLAR VA ULARNING MOLIYAVIY TAHLILI AHAMIYATI... 198
Rizoyev Farrux Hikmatilloyevich
NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK SANOAT ZONALARIDA IQTISODIY SALOHIYATNI TAKOMILLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH MASALALARI... 203
Turaboev Ibroxim Ismoil o‘g‘li
ISSIQLIK TEXNIKASIDA IKKILAMCHI BUG‘DAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 208
Komilova Nodira Abdirahmon qizi

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В КОМПАНИЯХ С ГОСУДАРСТВЕННЫМ УЧАСТИЕМ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЕФОРМ 218

Юсупов Зойиржон Ровшан угли, Жумаев Улуғбек Нодирбекович
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ КОМПАНИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ 224

Тожалиев Шохрух Талип ўғли
GAMES ARE A POWERFUL TOOL FOR IMPROVING LANGUAGE LEARNING 229

Kulakhmedova Gulnora Abdurahimovna
O'ZBEKISTONDA TIJORAT BANKLARINING INNOVATSION XIZMATLARI ORQALI KAMBAG'ALLIKNI KAMAYTIRISH 234

Azlarova Aziza Axrorovna
AVTOMOBIL SANOATIDA MAHALLIYLASHTIRISH JARAYONLARINI BOSHQARISH VA RISKLARNI KAMAYTIRISH MEXANIZMLARI 241

Marufxanov Davron Hasanovich
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA YOSHLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING YANGI IMKONIYATLARI: 2026-YIL ISLOHOTLARI VA ISTIQBOLLARI 249

Isakjanova Saboxat Muhamedovna
MINTAQA IQTISODIYOTI VA SANOATNING RIVOJLANISHI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIKNING NAZARIY YONDASHUVLARI 256

Jalolova Muazzamxon Akbarjonovna
DINAMIK NARX SHAKLLANTIRISHNI JORIY ETISHDA ASOSIY MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH YO'LLARI 261

Anvar Deberdiyev
RAQAMLI XIZMATLARNING O'ZBEKISTON TASHQI SAVDO BALANSIDAGI O'RNI 265

Latipova Shaxnoza Maxmudovna, Normurodova Zuhra Orzimurod qizi
TURISTIK KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI 271

Ruzibayeva Nargiza Xakimovna
IQTISODIY TIZIMDA TADBIRKORLIK VA TADBIRKORLIK QOBILIYATIGA YANGICHA YONDASHUV 276

Tadjiev Bexzod Umidjanovich
OTMNI MOLIYAVIY TA'MINLASHNING INNOVATSION MOLIYAVIY MODELLARI 283

Tuxliyev Bozor Karimovich
TOG'-KON SANOATI KORXONALARIDA TEXNOLOGIK TIZIMLARNI RIVOJLANTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI 286

Abirova Nargizabonu
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI 291

Ro'ziyeva Maftuna Yusufovna
OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA IQTISODIY KO'RSATKICHLAR DINAMIKASINING EMPIRIK TAHLILI 296

Sharipova Shahlo Istamovna
METROLOGIYANING ILMIY-METODIK ASOSLARI VA UNING ZAMONAVIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI 301

Maxmudov Dostonbek Soyibjon o'g'li
SANOAT KORXONALARIGA KIRITILGAN INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI 305

Mirzakulova Risolat Musurmankulovna
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI DAVLAT BOSHQARUVI TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI 310

Ibragimova Saodat, Mirhamidova Dilorom, Shagaipova Gulchehra

OLIY TA'LIM BITIRUVCHILARI SONINING JISMONIY SHAXSLAR DAROMAD SOLIG'IGA TA'SIRI VA INSON KAPITALI ORQALI IJTIMOIY XARAJATLARNI BOSHQARISH 316
Primova Nigora Ikrom qizi
GLOBAL BIZNESDA INNOVATSIYALARNING ROLI: YANGI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHGA STRATEGIK YONDASHUVLAR 324
Raxmankulov Sherzod Shokirovich
ELEKTRON TIJORAT BILAN SHUG'ULLANUVCHI KORXONALARDA MIJOZLAR QONIQISH DARAJASI 330
Aripov Ulug'bek Bahodirovich
KICHIK BIZNESDA INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI 334
Xakimov Akbar Anvarovich
FOTOELEKTRIK TIZIM SAMARADORLIGIGA HARORAT, SOYALANISH VA DEGRADATSIYA OMILLARINING TA'SIRI 337
Majidova Maxliyo A'zam qizi
ISSIQLIK TEXNIKASIDA IKKILAMCHI BUG'DAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 347
Komilova Nodira Abdirahmon qizi
STUDY OF THE INFLUENCE OF MEMBRANE REACTOR ON METHANE CONVERSION WITH WATER VAPOR AND CARBON OXIDE (IV) 355
Umida Shabarova, Sugdiyana Abdurasulova
ESG MANAGEMENT IN COMMERCIAL BANKS OF UZBEKISTAN: EVALUATION PRACTICES, KEY DETERMINANTS, AND STRATEGIC PRIORITIES 360
Sanemkhan Abdullaeva
UMUMIY O'RTA TA'LIM MUASSASALARIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MENEJMENTNING O'RNI VA AHAMIYATI 368
Boymirzayev Doniyorbek Anvarjon o'g'li
PEDAGOGIK MAHORATNI OSHIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH ORQALI TA'LIM JARAYONINI TAKOMILLASHTIRADIGAN PLATFORMA ISHLAB CHIQISH 372
Salomov Shokirjon, Boboyev Shavkat, Normamatov Xayriddin
ПОВЫШЕНИЕ ОГНЕСТОЙКОСТИ МАТЕРИАЛОВ НА ОСНОВЕ ВТОРИЧНОГО ПОЛИЭТИЛЕНА 379
Назаров Феруз, Назаров Фарход, Ахмедова Фазилат, Элмуродов Элгез, Янгибоев Асадбек
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INNOVATSION JARAYONLARNI JADALLASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 384
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Rasulov Akmal Xurshid o'g'li
EKSPORT VA IMPORTDA TRANSPORT LOGISTIKASINING AHAMIYATI 390
Yodgorova Shaxnoza Xayridinovna, Bazarova Sevinch Salim qizi
MADANIY MEROS OBYEKTLARINING TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDAGI STRATEGIK AHAMIYATI 396
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna
EKSPORT VA IMPORTDA TRANSPORT LOGISTIKASINING AHAMIYATI 400
Yodgorova Shaxnoza Xayridinovna, Bazarova Sevinch Salim qizi
XORAZM VILOYATINING IQTISODIY SALOHIYATI VA TRANSPORT INFRATUZILMASINING TARKIBI HAMDA JORIY HOLATI 404
Karimova Shaxnoza O'ktamovna
TURISTIK KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI 411
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

TURISTIK KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI

Ruzibayeva Nargiza Xakimovna
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
"Investitsiya va innovatsiyalar" kafedrasi dotsenti, PhD.
E-mail: n.ruzibayeva0507@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada turistik korxonalar innovatsion faoliyatini moliyalashtirish samaradorligini baholashning metodologik asoslari tadqiq etilgan. Tadqiqot davomida turizm sohasida innovatsion loyihalarni moliyalashtirishning zamonaviy mexanizmlari, investitsion resurslardan foydalanish samaradorligi hamda moliyalashtirish manbalarining iqtisodiy natijalarga ta'siri tahlil qilindi. Shuningdek, innovatsion faoliyat samaradorligini baholashda qo'llaniladigan xalqaro yondashuvlar, iqtisodiy ko'rsatkichlar va baholash mezonlari o'rganildi. Tadqiqot natijasida turistik korxonalarda innovatsion rivojlanishni moliyaviy qo'llab-quvvatlashni takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: turistik korxona, innovatsion faoliyat, moliyalashtirish samaradorligi, investitsiyalar, turizm iqtisodiyoti, innovatsion loyiha, metodologik yondashuv, moliyaviy mexanizm, investitsion samaradorlik, turizm infratuzilmasi.

Аннотация. В данной статье исследованы методологические основы оценки эффективности финансирования инновационной деятельности туристических предприятий. В процессе исследования проанализированы современные механизмы финансирования инновационных проектов в сфере туризма, эффективность использования инвестиционных ресурсов, а также влияние источников финансирования на экономические результаты предприятий. Кроме того, изучены международные подходы, экономические показатели и критерии оценки эффективности инновационной деятельности. По результатам исследования разработаны научно-практические рекомендации по совершенствованию финансовой поддержки инновационного развития туристических предприятий.

Ключевые слова: туристическое предприятие, инновационная деятельность, эффективность финансирования, инвестиции, экономика туризма, инновационный проект, методологический подход, финансовый механизм, инвестиционная эффективность, туристическая инфраструктура.

Abstract. This article examines the methodological foundations for assessing the efficiency of financing innovative activities in tourism enterprises. The study analyzes modern mechanisms for financing innovative projects in the tourism sector, the efficiency of using investment resources, and the impact of financing sources on economic performance. In addition, international approaches, economic indicators, and evaluation criteria used in assessing innovation efficiency were investigated. Based on the research findings, scientific and practical recommendations were developed to improve the financial support system for innovative development in tourism enterprises.

Keywords: tourism enterprise, innovative activity, financing efficiency, investment, tourism economy, innovative project, methodological approach, financial mechanism, investment efficiency, tourism infrastructure.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida xizmatlar sohasi ulushining ortib borishi turizm industriyasining strategik ahamiyatini yanada kuchaytirmoqda. Xususan, globallashuv, raqamli transformatsiya va innovatsion texnologiyalarning keng joriy etilishi turistik korxonalar faoliyatida yangi boshqaruv mexanizmlarini shakllantirishni talab etmoqda. Zamonaviy sharoitda turizm sohasi nafaqat iqtisodiy o'sish omili, balki hududlar infratuzilmasini rivojlantirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va investitsiyalarni jalb etishning muhim vositasiga aylanmoqda [7]. Shu sababli turistik korxonalarning innovatsion faoliyatini moliyalashtirish va uning samaradorligini baholash masalalari iqtisodiy tadqiqotlarning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda turizm sohasida innovatsion faoliyatni rivojlantirish uchun moliyaviy resurslardan samarali foydalanish, investitsion loyihalarning iqtisodiy samaradorligini aniqlash hamda innovatsion boshqaruv tizimlarini joriy etish alohida ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, turistik xizmatlar sifatini oshirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish, ekologik va "yashil" turizmni rivojlantirish kabi yo'nalishlarda innovatsion investitsiyalarga ehtiyoj

ortib bormoqda [8]. Bu esa innovatsion faoliyatni moliyalashtirish samaradorligini baholashning zamonaviy metodologik asoslarini ishlab chiqishni talab etadi.

O'zbekistonda ham turizmni iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlaridan biri sifatida rivojlantirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF–9-son Farmonida turizm xizmatlari hajmini oshirish, xorijiy turistlar oqimini ko'paytirish hamda turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilishning ustuvor vazifalari belgilangan [1]. Shuningdek, PF–102-son Farmonida turizm sohasiga innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish va investitsion jozibadorlikni oshirish bo'yicha muhim chora-tadbirlar nazarda tutilgan [2]. Mazkur normativ-huquqiy hujjatlar turistik korxonalar innovatsion faoliyatini moliyalashtirishning institutsional asoslarini mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Turizm sohasida innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xalqaro tajribalar ham alohida ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Jahon Turizm Tashkiloti (UNWTO) ma'lumotlariga ko'ra, turizm sektorida innovatsion investitsiyalarni kengaytirish xizmatlar sifati, raqamli boshqaruv va ekologik barqarorlikni ta'minlashning asosiy omillaridan biri hisoblanadi [7]. Shu bilan birga, UNCTAD hisobotlarida innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda davlat-xususiy sheriklik, venchur kapital va xalqaro investitsiya fondlarining rolini kuchaytirish zarurligi ta'kidlangan [9; 10].

Innovatsion faoliyat samaradorligini baholash masalalari ko'plab xorijiy iqtisodchi olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Xususan, OECD tomonidan ishlab chiqilgan "Oslo Manual" innovatsion faoliyatni statistik baholash va monitoring qilishning xalqaro metodologik asoslarini belgilab beradi [11]. Mazkur yondashuv innovatsion jarayonlarning iqtisodiy samaradorligini aniqlashda muhim nazariy manba hisoblanadi.

Mahalliy olimlar tomonidan ham turistik korxonalarda innovatsion faoliyatni rivojlantirish va moliyaviy mexanizmlarni takomillashtirish masalalari o'rganilgan. Jumladan, Yuldasheva D.A. turistik korxonalarda innovatsion mexanizmlardan foydalanish samaradorligini tahlil qilgan bo'lsa [13], Ruzibayeva N. innovatsion faoliyatni moliyaviy tartibga solishning nazariy jihatlarini tadqiq etgan [15]. Ushbu ilmiy ishlarda innovatsion boshqaruv va investitsion faoliyat samaradorligini oshirishning ayrim jihatlari yoritilgan bo'lsa-da, turistik korxonalar innovatsion faoliyatini moliyalashtirish samaradorligini kompleks metodologik baholash masalalari yetarli darajada tadqiq etilmagan.

Shu munosabat bilan mazkur maqolaning asosiy maqsadi turistik korxonalar innovatsion faoliyatini moliyalashtirish samaradorligini baholashning metodologik asoslarini takomillashtirish, zamonaviy baholash mezonlari va iqtisodiy ko'rsatkichlar tizimini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot davomida innovatsion faoliyatni moliyalashtirish manbalari, investitsion samaradorlik ko'rsatkichlari hamda xalqaro tajribalar tahlil qilinadi va amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Turistik korxonalar innovatsion faoliyatini moliyalashtirish samaradorligini baholash masalalari iqtisodiy adabiyotlarda innovatsion rivojlanish, investitsion faoliyat va xizmatlar sektorini modernizatsiya qilish bilan chambarchas bog'liq holda o'rganib kelinmoqda. So'nggi yillarda turizm sanoatining iqtisodiy ahamiyati ortib borishi ushbu yo'nalishdagi ilmiy tadqiqotlarning ko'payishiga sabab bo'ldi. Ayniqsa, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, raqamli xizmatlar ulushini kengaytirish va investitsion resurslardan samarali foydalanish masalalari turizm iqtisodiyotining ustuvor ilmiy yo'nalishlariga aylangan.

Innovatsion faoliyatni baholashning nazariy-metodologik asoslari OECD tomonidan ishlab chiqilgan "Oslo Manual" qo'llanmasida keng yoritilgan bo'lib, unda innovatsiyalarni statistik hisobga olish, monitoring qilish va iqtisodiy samaradorligini aniqlash usullari tavsiya etilgan [11]. Mazkur manbada innovatsion faoliyatning mahsulot, jarayon, marketing va tashkiliy shakllari ajratib ko'rsatilgan hamda ularning korxona samaradorligiga ta'siri ilmiy asoslangan. Ushbu metodologiya bugungi kunda ko'plab mamlakatlarda innovatsion rivojlanishni baholashning asosiy xalqaro standarti sifatida qo'llaniladi.

Jahon Turizm Tashkiloti (UNWTO) tomonidan e'lon qilingan tadqiqotlarda turizm sektorida innovatsion investitsiyalarning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri chuqur tahlil qilingan [7]. Tashkilot ekspertlarining fikriga ko'ra, turizm infratuzilmasiga yo'naltirilgan innovatsion investitsiyalar xizmatlar sifati va turistlar oqimining o'sishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, raqamli platformalar, onlayn bronlash tizimlari va "smart tourism" texnologiyalarini joriy etish turistik korxonalar rentabelligini oshirishning muhim omili sifatida baholanadi [8].

UNCTAD hisobotlarida esa innovatsion faoliyatni moliyalashtirishning xalqaro mexanizmlari, xususan, davlat-xususiy sheriklik, venchur moliyalashtirish va xorijiy investitsiyalarni jalb etish masalalari tahlil qilingan [9]. Tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, turizm sohasida innovatsion loyihalarni amalga oshirish uchun uzoq muddatli investitsion resurslar va barqaror moliyaviy mexanizmlarni shakllantirish zarur hisoblanadi. Shu bilan birga, "yashil investitsiyalar" va ekologik turizm loyihalarini moliyalashtirish zamonaviy turizm rivojlanishining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida ko'rsatib o'tilgan [10].

Mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan ham turizm sohasida innovatsion faoliyatni rivojlantirish masalalari keng tadqiq etilgan. Jumladan, Yuldasheva D.A. o‘z ilmiy ishlarida turistik korxonalarda innovatsion mexanizmlardan foydalanish samaradorligini baholab, innovatsion boshqaruv tizimlarining xizmatlar sifati va korxona daromadliligiga ta’sirini asoslab bergan [13]. Muallif innovatsion faoliyatni moliyalashtirishda investitsion resurslarni diversifikatsiya qilish va raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish zarurligini ta’kidlaydi.

Ruzibayeva N. tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda esa turistik korxonalar innovatsion faoliyatini tartibga solishning moliyaviy mexanizmlari nazariy jihatdan tahlil qilingan [15]. Muallif innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda kredit, grant, subsidiyalar va xususiy investitsiyalar ulushini oshirish turizm korxonalarining raqobatbardoshligini kuchaytirishini qayd etadi. Shuningdek, tadqiqotda innovatsion faoliyat samaradorligini baholashda investitsiya rentabelligi, sof joriy qiymat (NPV), ichki daromadlilik normasi (IRR) kabi iqtisodiy ko‘rsatkichlardan foydalanish taklif etilgan.

Abdujabborovna Y.D. tomonidan amalga oshirilgan tadqiqotlarda turistik korxonalarda innovatsion faoliyat samaradorligini baholashning amaliy jihatlari ko‘rib chiqilgan [12]. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, innovatsion faoliyat samaradorligini oshirish uchun turizm korxonalarida zamonaviy boshqaruv texnologiyalarini joriy etish, investitsion risklarni baholash va moliyaviy monitoring tizimini takomillashtirish zarur hisoblanadi.

O‘zbekistonda turizmni rivojlantirish bo‘yicha qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar ham mazkur tadqiqot uchun muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi. Xususan, PF–9-son va PF–102-son Prezident farmonlarida turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish va investitsion jozibadorlikni oshirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan [1; 2]. PQ–238-son Qarorda esa turizm sohasini boshqarishning zamonaviy mexanizmlarini joriy qilish va innovatsion loyihalarni moliyalashtirishni qo‘llab-quvvatlash masalalariga alohida e’tibor qaratilgan [3].

Yuqoridagi ilmiy tadqiqotlar va normativ-huquqiy manbalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, turistik korxonalar innovatsion faoliyatini moliyalashtirish samaradorligini baholash masalalari bo‘yicha muayyan ilmiy ishlanmalar mavjud bo‘lsa-da, ushbu jarayonning kompleks metodologik yondashuvlari yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Ayniqsa, innovatsion investitsiyalarning iqtisodiy samaradorligini baholash, moliyalashtirish manbalari diversifikatsiyasi va turizm korxonalarining innovatsion rivojlanish ko‘rsatkichlarini integrallashgan holda tahlil qilish masalalari chuqur tadqiq etishni talab qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda turistik korxonalar innovatsion faoliyatini moliyalashtirish samaradorligini baholashning nazariy va amaliy jihatlarini o‘rganishda kompleks yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida iqtisodiy tahlil, statistik kuzatuv, taqqoslash, guruhlash va iqtisodiy-matematik usullar qo‘llanildi.

Innovatsion faoliyatni moliyalashtirish samaradorligini aniqlashda investitsiya samaradorligi ko‘rsatkichlari, jumladan rentabellik darajasi, investitsiya qaytimi (ROI), sof joriy qiymat (NPV) hamda ichki daromadlilik normasi (IRR) kabi mezonlardan foydalanildi. Tadqiqotning axborot bazasini O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining turizm va investitsiyalarni rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlari, Jahon Turizm Tashkiloti (UNWTO), UNCTAD hisobotlari hamda mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari tashkil etdi.

Tadqiqot davomida turistik korxonalarda innovatsion loyihalarni moliyalashtirishning mavjud holati tahlil qilinib, ularning iqtisodiy samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Turizm sohasi iqtisodiyotning yuqori multiplikativ ta’sirga ega bo‘lgan tarmoqlaridan biri hisoblanadi. So‘nggi yillarda O‘zbekistonda turizm infratuzilmasini rivojlantirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish hamda turistik xizmatlar sifatini oshirishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, turistik korxonalar innovatsion faoliyatini samarali moliyalashtirish masalasi ham dolzarb iqtisodiy muammolardan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Jahon Turizm Tashkiloti (UNWTO) ma’lumotlariga ko‘ra, innovatsion investitsiyalar turizm korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish, xizmatlar sifati va turistlar oqimini ko‘paytirishda muhim omil hisoblanadi [7].

Hozirgi sharoitda turistik korxonalar innovatsion faoliyatini moliyalashtirishning asosiy manbalari sifatida davlat investitsiyalari, tijorat banklari kreditlari, xorijiy investitsiyalar, grant mablag‘lari va xususiy kapital mablag‘lari amal qilmoqda. Ammo ushbu moliyalashtirish manbalaridan foydalanish samaradorligi barcha korxonalarda bir xil emas. Ayniqsa, kichik va o‘rta turistik korxonalarda innovatsion loyihalarni moliyalashtirish uchun uzoq muddatli moliyaviy resurslarning yetishmasligi kuzatilmoqda [9].

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, innovatsion texnologiyalarni joriy qilgan turistik korxonalarda xizmatlar hajmi va mijozlar oqimi an’anaviy faoliyat yuritayotgan korxonalarga nisbatan yuqoriroq bo‘lgan. Xususan,

onlayn bronlash tizimlari, raqamli marketing va elektron to‘lov tizimlaridan foydalanayotgan korxonalarda xizmat ko‘rsatish samaradorligi sezilarli darajada oshgan [8].

1-jadval
Turistik korxonalarda innovatsion faoliyatni moliyalashtirish manbalari va ularning samaradorligi

Moliyalashtirish manbasi	Afzalliklari	Kamchiliklari	Samaradorlik darajasi
Davlat investitsiyalari	Barqaror moliyaviy qo‘llab-quvvatlash	Byurokratik jarayonlar mavjud	Yuqori
Tijorat bank kreditlari	Mablag‘ olish imkoniyati keng	Foiz stavkalari yuqori	O‘rta
Xorijiy investitsiyalar	Zamonaviy texnologiyalar kirib keladi	Valyuta risklari mavjud	Yuqori
Grant va subsidiyalar	Innovatsion loyihalarni qo‘llab-quvvatlaydi	Cheklangan hajmda ajratiladi	O‘rta
Xususiy investitsiyalar	Moslashuvchan moliyalashtirish	Risk darajasi yuqori	Yuqori

Jadval ma’lumotlari asosida ko‘rish mumkinki, xorijiy va xususiy investitsiyalar innovatsion faoliyat samaradorligini oshirishda nisbatan yuqori natija bermoqda. Bu esa turizm sohasida investitsion jozibadorlikni oshirish va xususiy kapitalni keng jalb qilish zarurligini ko‘rsatadi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining turizm sohasini rivojlantirishga qaratilgan farmon va qarorlarida ham innovatsion investitsiyalarni rag‘batlantirishga alohida e’tibor qaratilgan [1; 2].

Tadqiqot davomida innovatsion faoliyat samaradorligini baholash uchun investitsion samaradorlik ko‘rsatkichlari ham tahlil qilindi. Jumladan, innovatsion loyihalarning rentabellik darajasi, investitsiya qaytimi (ROI), sof joriy qiymat (NPV) va ichki daromadlilik normasi (IRR) asosiy baholash mezonlari sifatida foydalanildi [11]. Ushbu ko‘rsatkichlar innovatsion faoliyatni moliyalashtirishning iqtisodiy samaradorligini aniqlash imkonini beradi.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, raqamli texnologiyalarni joriy qilgan turistik korxonalarda investitsiya qaytimi an’anaviy korxonalarga nisbatan o‘rtacha 20–25 foiz yuqori bo‘lgan. Bu esa innovatsion faoliyatga yo‘naltirilgan investitsiyalarning iqtisodiy samaradorligini tasdiqlaydi. Ayniqsa, elektron marketing va onlayn xizmat ko‘rsatish tizimlari turistlar oqimini ko‘paytirish hamda xizmatlar tannarxini kamaytirishga xizmat qilmoqda [13].

Mahalliy olimlar tadqiqotlari ham innovatsion faoliyat samaradorligini oshirishda moliyaviy mexanizmlarni takomillashtirish muhimligini ko‘rsatadi. Jumladan, Yuldasheva D.A. innovatsion boshqaruv tizimlarini joriy etish turistik korxonalar daromadliligini oshirishini asoslab bergan [13]. Ruzibayeva N. esa innovatsion faoliyatni moliyalashtirishda investitsion resurslarni diversifikatsiya qilish zarurligini ta’kidlagan [15].

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, turistik korxonalarda innovatsion faoliyatni moliyalashtirish samaradorligini oshirish uchun quyidagi yo‘nalishlarga alohida e’tibor qaratish maqsadga muvofiq:

- turizm sohasiga xususiy va xorijiy investitsiyalar oqimini kengaytirish;
- innovatsion loyihalarni imtiyozli kreditlash mexanizmlarini rivojlantirish;
- raqamli texnologiyalar va “smart tourism” tizimlarini keng joriy etish;
- davlat-xususiy sheriklik asosida innovatsion turizm infratuzilmasini rivojlantirish;
- turistik korxonalarda investitsion risklarni baholash tizimini takomillashtirish.

Umuman olganda, olib borilgan tahlillar turistik korxonalar innovatsion faoliyatini samarali moliyalashtirish ularning iqtisodiy barqarorligi, xizmatlar sifati va xalqaro raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil ekanligini ko‘rsatdi. Innovatsion investitsiyalarni kengaytirish orqali turizm sektorining iqtisodiyotdagi ulushini oshirish va xizmatlar eksportini rivojlantirish imkoniyatlari kengayadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqotlar natijasida turistik korxonalar innovatsion faoliyatini moliyalashtirish samaradorligini baholash bugungi kunda turizm iqtisodiyotining ustuvor ilmiy-amaliy yo‘nalishlaridan biri ekanligi aniqlandi.

Turizm sohasida innovatsion texnologiyalarni joriy etish, xizmatlar sifatini oshirish hamda raqamli boshqaruv tizimlarini keng qo‘llash korxonalarning iqtisodiy barqarorligi va raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, innovatsion faoliyatni samarali moliyalashtirish uchun zamonaviy investitsion mexanizmlar va baholash usullarini takomillashtirish zarurligi tadqiqot davomida asoslab berildi.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, innovatsion faoliyatni moliyalashtirishda xorijiy investitsiyalar, xususiy kapital va davlat qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarining o‘rni yuqori hisoblanadi. Ayniqsa, raqamli texnologiyalarni joriy etgan turistik korxonalarda investitsiya qaytimi va xizmatlar samaradorligi an’anaviy korxonalarga nisbatan yuqoriroq bo‘lishi kuzatildi. Bu esa innovatsion investitsiyalarning iqtisodiy samaradorligini tasdiqlaydi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi:

Turistik korxonalarda innovatsion loyihalarni moliyalashtirish uchun imtiyozli kreditlash va subsidiyalash mexanizmlarini kengaytirish lozim. Bu innovatsion faoliyatga yo‘naltirilayotgan investitsiyalar hajmini oshirishga xizmat qiladi.

Turizm sohasiga xorijiy investitsiyalarni faol jalb qilish maqsadida investitsion muhitni yanada yaxshilash va investorlar uchun soliq imtiyozlari tizimini takomillashtirish zarur.

Turistik korxonalarda “smart tourism”, sun’iy intellekt, raqamli marketing va elektron bronlash tizimlarini keng joriy etish innovatsion faoliyat samaradorligini oshirishning muhim omili hisoblanadi.

Innovatsion faoliyat samaradorligini baholashda ROI, NPV, IRR kabi xalqaro investitsion ko‘rsatkichlardan kompleks foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Davlat-xususiy sheriklik asosida turizm infratuzilmasini rivojlantirish innovatsion loyihalarni moliyalashtirishning samarali mexanizmlaridan biri sifatida keng qo‘llanilishi lozim.

Turistik korxonalarda investitsion risklarni boshqarish va moliyaviy monitoring tizimini takomillashtirish innovatsion faoliyat barqarorligini ta’minlaydi.

Ekologik va “yashil turizm” loyihalarini moliyalashtirishni qo‘llab-quvvatlash orqali turizm sohasining barqaror rivojlanishini ta’minlash mumkin.

Xulosa qilib aytganda, turistik korxonalar innovatsion faoliyatini samarali moliyalashtirish va uning metodologik baholash tizimini takomillashtirish turizm sektorining iqtisodiy samaradorligini oshirish, xizmatlar eksportini kengaytirish hamda mamlakatning xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshligini mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 12-yanvardagi PF–9-son Farmoni “Respublikaga xorijiy turistlar oqimini keskin oshirish hamda ichki turizmni yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”. https://www.lex.uz/docs/-6759637
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 18-iyuldagi PF–102-son Farmoni “O‘zbekiston Respublikasida turizm infratuzilmasini yaxshilash va xorijiy turistlar oqimini yanada oshirishga qaratilgan qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”. https://lex.uz/docs/-7031233
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 27-iyuldagi PQ–238-son Qarori “Turizm yo‘nalishidagi islohotlarni yanada jadallashtirish va sohada davlat boshqaruvi tizimini samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida”. https://lex.uz/ru/docs/-6549286?ONDATE=18.01.2024%2000
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 30-apreldagi PQ–232-son Qarori “Ichki turizm xizmatlarini diversifikatsiya qilishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”. https://lex.uz/uz/docs/-5991928?ONDATE=23.07.2024
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 18-sentabrdagi 582-son Qarori “Turizmning yangi turlarini joriy qilish va rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”. https://lex.uz/uz/docs/-7114983
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-yanvardagi PF–5611-son Farmoni “O‘zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”. https://lex.uz/uz/docs/-4143188?ONDATE=06.01.2019&ONDATE2=15.08.2019&action=compare
7. World Tourism Organization. *Tourism Doing Business: Investing in Uzbekistan.* Madrid: UNWTO, 2023.
8. World Tourism Organization. *Global Investments Overview: Tourism and Green Investments.* Madrid: UNWTO, 2023.
9. UNCTAD & UN Tourism. *Guiding Principles for Sustainable Investment in Tourism.* Geneva/Madrid: United Nations, 2025.
10. UNCTAD. *World Investment Report 2023: Investing in Sustainable Energy for All.* Geneva: United Nations, 2023.
11. OECD/Eurostat. *Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation.* 4th ed. Paris: OECD Publishing, 2018.
12. Abdujabborovna, Y. D. *Turistik korxonalarda innovatsion faoliyat samaradorligini baholash.* CyberLeninka, 2025.
13. Yuldasheva, D. A. *Turistik korxonalar faoliyatida innovatsion mexanizmlardan foydalanish samaradorligi.* 2025.
14. Umida, N. *The Need for Financial Support for Enterprises in the Sector of Tourist Services in Uzbekistan.* 2023.
15. Ruzibayeva, N. *Turistik korxonalar innovatsion faoliyatini tartibga solishning moliyaviy mexanizmining nazariy jihatlari. Pedagogika va psixologiya v sovremennom mire,* 2026, 5(3), 11–15.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S–5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy

+998 93 718 40 07
https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal
t.me/yait_2100